

Inhoud

Voorwoord mr. A.F.J. Jacobs.....	7
Voorwoord.....	9
Gebruikte afkortingen.....	11
Inleiding.....	15
198. Inleiding.....	15
199. Vervallen.....	15
Hoofdstuk 8. De aanspraken van de aannemer met betrekking tot vertragingsschade.....	17
200. Bewijs en verval van aanspraken.....	17
201. Bewijs en verval van aanspraken. Jurisprudentie.....	18
202. Tijdschema, werkplan, weekrapport, dagboek e.d.....	35
203. Tijdschema, werkplan, weekrapport, dagboek e.d. Jurisprudentie.....	38
204. Ingebrekestelling.....	40
205. Vervallen.....	42
206. Berekening van de vergoeding van door aannemer geleden vertragingsschade.....	42
207. Hoe de vertragingsschade niet mag worden berekend.....	47
208. Welke posten komen voor vergoeding in aanmerking?.....	52
209. Omstandigheden waarmee rekening moet worden gehouden.....	65
210. Beperking van de schade.....	69
211. Vertragingsschade, zowel door aannemer als door opdrachtgever geleden.....	70
Hoofdstuk 9. De aanspraken van de opdrachtgever met betrekking tot vertragingsschade.....	75
212. Inleiding.....	75
213. Geen bepalingen omtrent door opdrachtgever geleden vertragingsschade overeengekomen.....	81
214. Vervallen.....	84
215. Door opdrachtgever geleden vertragingsschade, waarbij de schade tevooren is gefixeerd.....	84
216. Korting: jurisprudentie inzake matiging.....	101
217. Korting is geen gebruik of bestendig gebruikelijk beding.....	136
218. Ingebrekestelling bij toepassing van korting.....	136
219. Korting en de (on)bevoegdheid van de directie.....	142

220.	Periode waarover korting mag worden toegepast.....	144
221.	Schadevergoeding, al dan niet gefixeerd, indien de opleveringsdatum niet, of niet exact is bepaald; planning.....	150
222.	Dagen waarover korting kan worden toegepast.....	156
223.	Tijdstip van opleggen en inhouden van de korting.....	161
224.	Tijdstip van opleggen en inhouden van de korting. Jurisprudentie...	161
225.	Wat in het bedrag van de korting behoort te zijn begrepen.....	174
226.	Het bedrag van de korting volgens de algemene voorwaarden.....	176
227.	Bedrag korting te laag. Beroep op korting in strijd met billijkheid?...	176
228.	Korting/boete en btw.....	186
229.	Kortingsbedrag over het gehele werk of per onderdeel daarvan?.....	189
230.	Geen of minder korting?.....	191
231.	Voorkoming of beperking van vertragungsschade.....	208
232.	Vertragungsschade in de relatie (hoofd)aannemer-onderaannemer....	214
233.	Naast of in plaats van korting geen schadevergoeding uit dezelfde oorzaak, tenzij anders afgesproken.....	217
234.	Boetebepalingen anders dan wegens te late oplevering.....	229
Hoofdstuk 9A. Vergoeding rente.....		239
235.	Rente verschuldigd door opdrachtgever. Regelingen.....	239
235a.	Jurisprudentie inzake vergoeding rente.....	241
Jurisprudentieregister.....		259
Trefwoordenregister.....		269

Voorwoord mr. A.F.J. Jacobs

In zijn voordracht op de kwartaalvergadering van de Vereniging voor Bouwrecht van 26 september 1996 beklemtoonde Lieuwe de Boer dat er drie standaardwerken zijn in het Bouwrecht. Als zijn letterlijke bewoordingen mij nog goed voor de geest staan, waren dat de Van Werven-Van Voorst,¹ het Evangelie van de heilige Mattheus uit Tilburg² en de encyclopedie van Van Wijngaarden.³

De kennis die de Serie Bouw- en Aanbestedingsrecht herbergt, is inderdaad encyclopedisch van aard en omvang. Met 19 delen en 56 hoofdstukken misstaat de serie niet naast de Katholieke Encyclopaedie die ik van mijn grootmoeder erfde. Maar ook inhoudelijk gaat de vergelijking goed op: onderwerpen en uitspraken worden relatief neutraal behandeld. Waardeoordelen zal men er doorgaans niet aantreffen. In tegenstelling tot Mollema⁴ ben ik van mening dat dit zo moet blijven. Voor commentaren kan men terecht bij annotaties en andere vakliteratuur.

Sinds de meer dan tien jaar dat Monika Chao-Duivis de serie bewerkt, heeft zij ook daarbij de haar kenmerkende productiviteit aan de dag gelegd. Hierdoor heeft de Serie Bouw- en Aanbestedingsrecht nog steeds dezelfde prominente plaats in de bouwrechtliteratuur. 'Bewerken' doet eigenlijk geen recht aan de verrichte arbeid. De onderwerpen die in dit deel worden behandeld gaan over vertragingsschade in de bouw. Deze strijd is een ongelijke. De opdrachtgever kan immers volstaan door te wijzen op de overschrijding van de overeengekomen bouwtijd. Vervolgens rekent hij de aannemer de vervallen korting voor en verrekenst deze.

Voor een aannemer ligt dit fundamenteel anders. Hij zal hordes moeten nemen alvorens met succes aanspraak te kunnen maken op vergoeding van vertragingsschade. Ik heb deze hordes weleens op de volgende wijze samengevat:

1. De stagnatieoorzaak dient voor rekening van de opdrachtgever te komen

Hieronder gaat een veelheid aan discussies schuil waarvan de causaliteit tussen oorzaak en schade misschien nog wel de eenvoudigste is.

2. De aanwezigheid van aantoonbaar geleden schade

Als de conclusie is getrokken dat aan regel 1 is voldaan, willen procedures nogal eens eindigen in een Pyrrusoverwinning. Komt het namelijk aan op begroting van de schade, dan gebeurt het regelmatig dat een vordering alsnog in de handen verkruint. Vooral wanneer efficiëncyverliezen een rol in de discussie spelen, kunnen de kansen – ten onrechte – slinken. Dit onderdeel van het schadevergoedingsrecht

1. *Bouwrecht in kort bestek.*

2. M.A.M.C. van den Berg, *Samenwerkingsvormen in de bouw*, Tilburg 1990.

3. De toenmalige Hoofdstukken Bouwrecht, nu de Serie Bouw- en Aanbestedingsrecht.

4. Zie zijn voorwoord bij de delen 1 en 2.

verdient het om meer tot wasdom te komen in onze bouwrechtspraak. Rechtspraak uit de Verenigde Staten kan daarbij een goede leidraad vormen.

3. De tijdige melding van de schadeaanpraak

Deze spreekt voor zich.

4. De afwezigheid van exoneraties

Een zaak kan alsnog sneuvelen doordat in de vrije codes van het bestek exoneraties zijn opgenomen. Ondanks de *Gids Proportionaliteit* bleek het opstellen van onredelijke exoneraties de afgelopen jaren een moeilijk uit te roeien gewoonte.

Is de aanspraak op vertragingsschade voor de opdrachtgever een redelijk eendimensionaal gebeuren, de aannemer dient de gebruikelijke juridische hobbels te nemen. Daarmee wil ik niet suggereren dat de aannemer een deerniswekkend figuur is: de door hem af te leggen route volgt namelijk gewoon uit de wet. Desalniettemin springt het verschil in het oog.

Vandaar ook dat ik procedures over vertragingsschade weleens heb gekenschetst als *een asymmetrische strijd*.

Mr. A.F.J. Jacobs

Advocaat bij Rozemond en auteur van *Praktijkboek vertragingsschade in de bouw* (IBR 2013)

Voorwoord

Dit deel van Hoofdstukken Bouwrecht is gewijd aan de in de bouw voorkomende vertraging- of stagnatieschade en de daarmee gepaard gaande rechten van de aannemer en de opdrachtgever. Uitgangspunt daarbij zijn de verplichtingen en risico's van partijen met betrekking tot de aanvang en de uitvoeringsduur van het werk, die in deel 3 zijn behandeld.

Evenals bij de in deel 3 behandelde onderwerpen is ook hier de literatuur betrekkelijk schaars, doch bestaat er een grote hoeveelheid jurisprudentie.

In dit deel wordt aandacht geschonken aan formele voorschriften met betrekking tot bewijs en verval van aanspraken van aannemer en van opdrachtgever, aan de vraag hoe de vertragingsschade dient te worden berekend en met name aan de vraagstukken waarvoor de gefixeerde schadevergoeding (boete, korting) de bouwwereld stelt.

Met het oog op de voor deze Hoofdstukken Bouwrecht gekozen formule, in de eerste plaats die onderwerpen aan de orde te laten komen die in de praktijk het meest van belang zijn, ligt het in het voornemen in de eerstvolgende delen in ieder geval aandacht te schenken aan kwesties van Meer- en minderwerk en de bevoegdheden van de Architect.

Wassenaar, januari 1985

M.A. van Wijngaarden

Voorwoord bij de negende druk

In deze negende druk is rekening gehouden met de publicatie van de AVA 2013, die de AVA 1992 vervangt. Voorts is weer veel rechtspraak van zowel de RvA als van de overheidsrechter opgenomen en geordend in beeld gebracht.

's-Gravenhage, maart 2015

M.A.B. Chao-Duivis

Aanwijzingen bij het gebruik van deze serie

Waar in deze Serie Bouw- en Aanbestedingsrecht bij uitspraken van de Raad van Arbitrage voor de Bouw wordt vermeld 'niet gepubliceerd', wordt bedoeld dat deze uitspraken niet zijn gepubliceerd in een van de gebruikelijke tijdschriften, zoals *Tijdschrift voor Bouwrecht*, *Bouwrecht*, *Tijdschrift Aanbestedingsrecht* of *Tijdschrift voor Arbitrage*.

Op de website van de Raad van Arbitrage, www.raadvanarbitrage.nl, zijn alle uitspraken teruggaand tot 1992 te raadplegen. Tevens worden nieuwe uitspraken aldaar gepubliceerd. Voor uitspraken van de overheidsrechter wordt verwezen naar

www.rechtspraak.nl, waar het overgrote deel van de uitspraken van de overheidsrechter sinds 1999 wordt gepubliceerd.

De uitspraken die in dit boek zijn verwerkt, zijn letterlijke citaten. Schrijver dezes heeft zich de vrijheid veroorloofd een enkele keer, wanneer er sprake is van een hinderlijke typefout, deze te verbeteren. Dat is gedaan zonder opneming van een zin in de trant van: '[bedoeld zal zijn ..., MC]'. Dit zou storend werken.

Een woord dat door de auteur uit de uitspraak is verwijderd, omdat het niet op de juiste plaats stond, twee keer is geplaatst of ten onrechte is opgenomen, is tussen vierkante haken geplaatst. Een woord dat niet in de uitspraak stond en dat door de auteur is opgenomen, is ook tussen vierkante haken geplaatst, met de volgende toevoeging: [..., MC].

De vindplaatsen van de uitspraken zijn vermeld, waardoor de weergave van de uitspraken te allen tijde is te controleren. Waar gebruik is gemaakt van een uitspraak die niet gepubliceerd is, zijn geen typefouten hersteld.

Inleiding

198. Inleiding

Onder vertragings schade wordt verstaan de schade die hetzij de aannemer, hetzij de opdrachtgever lijdt doordat te laat met de bouw wordt begonnen, de uitvoering van het werk langer duurt dan is overeengekomen of het werk te laat wordt opgeleverd. In de literatuur en de jurisprudentie wordt hiervoor ook het begrip stagnatieschade gebruikt.

Of de benadeelde partij recht heeft op vergoeding van vertragings schade is uiteraard afhankelijk van de vraag of de wederpartij het risico voor die vertragung droeg. De omstandigheden waaronder dit het geval is zijn uitvoerig in deel 3 van de Serie Bouw- en Aanbestedingsrecht besproken. Voor zover nodig en met name indien het bijzondere gevallen betreft wordt hierop in dit deel teruggekomen.

In Hoofdstuk 8 komen de aanspraken van de aannemer en in Hoofdstuk 9 die van de opdrachtgever op vergoeding van vertragings schade aan de orde. Daaraan voorafgaand wordt eerst gewezen op voorschriften van formele aard, die betrekking hebben op het bewijs en het verval van aanspraken op vergoeding van vertragings schade.

Het onderwerp vertragings schade komt uitvoerig aan de orde in o.a.:

- P. Vermeij, 'Het boetebeding inzake te late oplevering en de juridische instrumenten om in te grijpen in de gevolgen', *TBR* 2013, blz. 1037 e.v.;
- A.F.J. Jacobs, *Praktijkboek vertragings schade in de bouw*, 's-Gravenhage: Instituut voor Bouwrecht 2013;
- B.C.M. den Teuling, 'Vertragung in de bouw, enkele veel voorkomende discussiepunten over de uitloop van bouwprojecten', *TBR* 2014, blz. 281 e.v.;
- en een in de eerste helft van 2015 in *TBR* te publiceren artikel van V.H.M. van Os, 'Schade voor opdrachtgevers door vertragung in de UAV 2012 (1989)'.

199. Vervallen

8. De aanspraken van de aannemer met betrekking tot vertragingsschade

200. Bewijs en verval van aanspraken

Voor het door de aannemer te leveren bewijs met betrekking tot door hem geleden vertragingsschade bevatten de algemene voorwaarden met directie een algemeen gestelde bepaling; het betreft echter geen uitsluitend bewijsmiddel.

UAV 2012 (1989) par. 6 lid 15:

Indien de aannemer meent, behalve op de aannemingsom, op de vergoeding van de omzetbelasting en op de verrekening ingevolge de §§ 35 tot en met 39 (meer en minder werk), nog andere aanspraken jegens de opdrachtgever te hebben, geeft hij daarvan zo spoedig mogelijk schriftelijk aan deze kennis en in elk geval op zodanig tijdstip dat de directie de ter zake nodige gegevens kan verzamelen. Aan het verzamelen van die gegevens verleent de aannemer zijn medewerking. De opdrachtgever of de directie kan van de aannemer nadere inlichtingen verlangen omtrent de door hem kenbaar gemaakte aanspraken.

In het kader van de afrekening van vertragingsschade speelt ook par. 49 lid 3 UAV 2012 (1989) vaak een rol. Om die reden wordt die bepaling hier meegenomen:

UAV 2012 (1989) par. 49 lid 3:

3. De aannemer, die een geschil betreffende de eindafrekening aan de in het tweede lid genoemde Raad ter beslechting voorlegt, nadat de opdrachtgever zijn definitieve beslissing omtrent de eindafrekening schriftelijk ter kennis van de aannemer heeft gebracht, is niet ontvankelijk in hetgeen hij meer of anders vordert dan die eindafrekening inhoudt, indien hij het geschil aanhangig maakt later dan zes maanden nadat de opdrachtgever bij aangekende brief de aandacht van de aannemer op deze termijn heeft gevestigd, tenzij de vordering voortvloeit uit een omstandigheid, welke eerst na het verloop van die termijn is gebleken.

UAV-GC 2005 par. 44 lid 2:

Als de Opdrachtnemer van mening is dat hij recht heeft op kostenvergoeding en/of termijnverlenging, deelt hij dat de Opdrachtgever met bekwame spoed schriftelijk en gemotiveerd mee. Tenzij het bepaalde in lid 3 van toepassing is, gaat deze mededeling vergezeld van de in lid 5 bedoelde mededeling.

UAV-GC 2005 par. 44 lid 5:

De Opdrachtnemer deelt de Opdrachtgever met bekwame spoed schriftelijk en gemotiveerd mee in welke mate hij recht meent te hebben op kostenvergoeding en/of termijnverlenging. Daarbij vermeldt hij alle directe en indirecte kosten, alsmede een redelijke opslag voor algemene kosten, winst en risico. Voorts vermeldt hij de aanpassing van de in de bij de